

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจทอผ้าอเนกประสงค์ของชุมชนบ้านศรีบัวทอง ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ผู้วิจัยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม และอาศัยข้อมูลในชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบของการวิจัย
2. ประชากรกลุ่มตัวอย่างและแผนการสุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษากระบวนการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจทอผ้าอเนกประสงค์ของชุมชนบ้านศรีบัวทอง ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ที่ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและแผนการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้กลุ่มประชากร คือ สมาชิกของกลุ่มทอผ้าอเนกประสงค์บ้านศรีบัวทอง ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด จำนวน 19 คน และผู้นำชุมชน นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านศรีบัวทอง ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ประธานกลุ่ม รองประธานกลุ่ม รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านบ้านโป่ง ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ

1. แนวคำถามการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured selection interview)

แบ่งออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 สำหรับสมาชิกกลุ่ม ถามเกี่ยวกับ

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับสถานการณ์ของสมาชิก

ตอนที่ 2 การเข้าเป็นสมาชิกและการมีส่วนร่วมในกลุ่ม

ส่วนที่ 2 สำหรับผู้นำกลุ่ม ถามเกี่ยวกับ

ตอนที่ 1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มท้อฝ้อเนกประสงค์

ตอนที่ 2 กระบวนการจัดตั้งกลุ่ม

ตอนที่ 3 การตลาด

ตอนที่ 4 กรรมวิธีการผลิต

ตอนที่ 5 สถานภาพปัญหาและอุปสรรค

ตอนที่ 6 วัตถุประสงค์

2. ประเด็นการสังเกต สิ่งที่ต้องสังเกต (สุภางค์ จันทวานิช. 2549 : 50-55) แบ่งออกเป็น ดังนี้

2.1 การกระทำของแต่ละบุคคล (Acts) สังเกตวิธีการดำเนินชีวิตของสมาชิกกลุ่มท้อฝ้อและสมาชิกของชุมชน

2.2 แบบแผนการกระทำ (Activities) สังเกตสถานการณ์ บทบาท หน้าที่ของสมาชิกในสังคม การดำรงชีวิต การเพาะปลูก การปรุงอาหาร

2.3 ความหมาย (Meanings) คือการสังเกต การให้ความหมายของผู้ถูกศึกษาที่มีต่อการกระทำและแบบแผนการกระทำข้างต้น การสังเกตส่วนนี้ทำให้เข้าใจเกี่ยวกับความเชื่อ ทศนคติต่อสถานะสังคมของตน

2.4 ความสัมพันธ์ (Relationship) คือการสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในชุมชน ความสัมพันธ์ที่สำคัญที่จะช่วยในการวิเคราะห์โครงสร้างของสังคม คือ ความสัมพันธ์ทางเครือญาติทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ เป็นต้น

2.5 การมีส่วนร่วม (Participation) คือการสังเกตการมีส่วนร่วมกิจกรรมของสมาชิกกลุ่มสมาชิกของชุมชน ช่วยให้ผู้วิจัยเข้าใจโครงสร้างของความสัมพันธ์ที่ดีหรือมีความขัดแย้งได้อย่างชัดเจน

2.6 องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม (Setting) คือการสังเกตองค์ประกอบของสิ่งแวดล้อม เช่น ลักษณะทางภูมิศาสตร์ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิต เป็นต้น

3. กล้องถ่ายรูป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธี คือ การเก็บข้อมูลจากเอกสารและการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research)

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) เกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี การบริหารจัดการธุรกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วม การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพ การดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรวมกลุ่ม การบริหารจัดการกลุ่ม การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน จากแหล่งข้อมูลที่เป็นของหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนทั้งที่เป็นเอกสารสิ่งพิมพ์และจากเว็บไซต์ ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับชุมชนตำบลวังตะเคียนจากรายงานประจำปี ขององค์การบริหารส่วนตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชุมชนจากนายสุวัฒน์ สัมมา รองผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโป่งได้รวบรวมไว้ส่วนหนึ่ง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานก่อนเข้าไปเก็บข้อมูลภาคสนามต่อไป

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field Research)

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (Primary Source) โดยได้ลงพื้นที่ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2552 – ตุลาคม 2552 และใช้เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพหลาย ๆ เทคนิคพร้อมกันมาเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งได้แก่ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured selection interview) การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non- Participation Observation) การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการศึกษา รวมทั้งได้สร้างความสนิทสนมกับสมาชิกกลุ่มทอผ้าอเนกประสงค์บ้านศรีบัวทอง ซึ่งส่งผลต่อความถูกต้องของข้อมูลและมีบรรยากาศที่ดีในการเก็บรวบรวมข้อมูล รายละเอียดของเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

2.1 การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – structured selection interview) มีการเตรียมแบบคำถาม แบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการตรวจสอบจากอาจารย์ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำมาสัมภาษณ์ เพื่อให้การสัมภาษณ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

2.2 การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participation Observation) ผู้วิจัยได้ทำการเข้าร่วมกิจกรรมบางกิจกรรมของกลุ่มทอผ้าอเนกประสงค์ ร่วมฝึกการทอผ้า ร่วมดูแลให้อาหารปลา ร่วมให้อาหารปลาของกลุ่มสมาชิก ที่เลี้ยงปลาเป็นอาชีพเสริมด้วย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน อีกทั้งยังเป็นการสังเกตการณ์เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นธรรมชาติ และเป็นข้อมูลที่เป็นปรากฏการณ์จริงของชุมชน

2.3 การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วม (Non-Participation Observation) ผู้วิจัยได้ใช้การสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมเข้ามาเป็นวิธีการเพื่อใช้ในการศึกษาเกี่ยวกับสภาพบริบททั่วไปของชุมชน ของกลุ่มทอผ้าอเนกประสงค์ ร่องรอยของกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ผลงานของการดำเนินงาน การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ จากภาพถ่าย รวมทั้งการสังเกตการณ์จากสภาพแวดล้อมและบรรยากาศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ทำการศึกษา โดยใช้ประเด็นการสังเกต 6 ชั้น ของ (สุภางค์ จันทวานิช. 2549 : 50-55)

2.4 การจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) การจัดสนทนาเป็นเครื่องมือเพื่อใช้ในการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและทัศนะอย่างเปิดเผยและจริงใจขณะที่สนทนากลุ่มกัน ซึ่งความคิดเห็นของคนหนึ่งในกลุ่มสามารถไปกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่น ๆ ได้อยากพูดอยากแสดงความคิดเห็น อยากแสดงทัศนะและประสบการณ์ของตน ทั้งนี้ในการจัดสนทนากลุ่มนี้ ทำการจัดขึ้นภายหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเสร็จสิ้นแล้ว โดยผู้วิจัยมีการนัดหมายการสนทนากลุ่มจากผู้นำชุมชน ประธานกลุ่ม กรรมการ และสมาชิกกลุ่มอีกครั้งที่บ้านผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 3 บ้านศรีบัวทอง ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด โดยมีประเด็นการสนทนาเกี่ยวกับ บริบทชุมชนด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ของชุมชน บริบทของกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่ม เช่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ การบรรจุภัณฑ์และการตลาดปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจทอผ้าอเนกประสงค์ และมีประเด็นคำถามในการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการกลุ่ม 4 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 การสร้างการยอมรับและความเข้าใจ ชั้นที่ 2 การวางแผนด้านการจัดตั้งกลุ่ม ชั้นที่ 3 ชั้นปฏิบัติการ ชั้นที่ 4 การประเมินผลงานด้านการดำเนินงานกลุ่ม การมีส่วนร่วมของสมาชิก การให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ การเข้าไปเกี่ยวข้องและการร่วมมือ

2.5 ถ่ายภาพกิจกรรมของกลุ่ม สภาพทั่ว ๆ ไปของกลุ่มและของชุมชน เช่น สถานที่สำคัญในชุมชน เป็นต้น

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) หลังจากที่ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลและใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า ได้แก่ การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกัน การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย โดยเปลี่ยนตัวผู้สังเกต ตรวจสอบจากเพื่อนที่ร่วมไปด้วยกัน การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลต่างๆ กันเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถามอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาทั้งหมดทำการสังเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยด้วยการเขียนแบบพรรณนา ตามประเด็นดังนี้

1. วิเคราะห์บริบทของชุมชนและกลุ่ม ด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียม ประเพณีความเป็นอยู่ของคนในชุมชน
2. วิเคราะห์กระบวนการบริหารจัดการกลุ่มและการพัฒนาผลิตภัณฑ์กลุ่มวิสาหกิจทอผ้าอเนกประสงค์บ้านศรีบัวทอง ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด
3. วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจทอผ้าอเนกประสงค์บ้านศรีบัวทอง ตำบลวังตะเคียน อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด